

Гавриловська К.П. Мотивація активності особи в системі правових норм держави / Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів і студентів “Волинь очима молодих науковців: минуле, сучасне, майбутнє” (16-17 квітня 2008 року). У 2-х т. – Луцьк: РВВ “Вежа” Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – Т. 1. – С. 158-159.

Гавриловська Ксенія
старший викладач кафедри загальної та соціальної психології
Волинського національного університету імені Лесі Українки

Мотивація активності особи в системі правових норм держави.

Мотивація активності особи у системі правових норм держави є одним із різновидів мотивації соціальної активності. Вона зумовлена інтенцією суб'єктної самореалізації, що характеризується прагненням успіху та визнання зі сторони соціального оточення. Формування певного рівня мотивації активності особи у правовому полі залежить від частоти її перебування в типових нормативних ситуаціях, усвідомленості дій у таких ситуаціях, ініціативності або конформності таких дій.

Для того щоб дослідити рівень мотивації активності особи у системі правових норм, було здійснено модифікацію проєктивної вербальної методики “Продовжити оповідання”, запропоновану Дж. Келлі з метою пошуку персональних конструктів [1]. У модифікованій нами методиці діагностованому пропонується продовжити оповідання для отримання результату його особистісної проєкції – ототожнення з головним персонажем. Методика містить перелік нормативних ситуацій. Вони сформульовані у кількох реченнях, пропонуються опитуваним у вигляді проблемних ситуацій, які вимагають вибору певної стратегії поведінки й містять варіанти їх вирішення.

Діагностованому пропонується визначити, як поведився головний персонаж у цій нормативній ситуації, а також відповісти на додаткові запитання, щоб визначити, наскільки вибір варіантау дій був усвідомленим та ініціативним. На нашу думку, саме усвідомлюваність та ініціативність дій особистості визначають рівень мотивації активності особистості в системі правових норм держави.

а) усвідомлюваність вибору варіанта дій у нормативних ситуаціях дає змогу припустити, що людина, обізнана із законодавством, може визначити кілька можливих шляхів розвитку ситуації та спрогнозувати наслідки своїх дій у цій нормативній ситуації. Надзвичайно важливою з цього погляду є здатність людини до рефлексії. Лише у тому разі, коли людина рефлексує свої дії, свідомо, із власної волі робить вибір із множини можливих варіантів дій як “правочинних” так і “неправочинних”, ми можемо говорити про реальну нормативно-правову активність особистості;

б) ініціативність у процесі нормативно-правової активності особистості проявляється в тому разі, коли людина вибирає варіанти поведінки в нормативних ситуаціях сама, не послуговуючися діючими в суспільстві стереотипами, неформальними груповими нормами та прикладом (порадою) референтної особи (осіб).

Відбір ситуацій, які містять стимульний матеріал, здійснювався за такими критеріями: ситуація має бути нормативною, тобто такою, що регулюється правовими нормами; у ній має існувати можливість вибору між правочинною чи неправочинною поведінкою; правопорушення, які гіпотетично можуть здійснити персонажі нормативних ситуацій, є адміністративними і не підпадають під дію кримінального кодексу; усі ситуації є типовими для реального життя.

Перевірка надійності методики здійснювалася з допомогою підрахунку показника альфа-Кронбаха, а також обчислення ретестової надійності [2].

Для всієї методики величина альфа-Кронбаха становить 0,727. Статистика χ^2 , обчислена з допомогою формули Кітса [3, с.71; 4, с.328], дорівнює $\chi^2=317,11$ ($p \leq 0,01$). Для шкали “Усвідомлюваність” α -Кронбаха $\alpha=0,432$ ($\chi^2=160,25$; $p \leq 0,01$). Для шкали “Ініціативність” $\alpha=0,781$ ($\chi^2=329,73$; $p \leq 0,01$).

Показник ретестової надійності для шкали “Усвідомлюваність” становив $r=0,61$ ($p \leq 0,01$), а для шкали “Ініціативність” $r=0,82$ ($p \leq 0,01$). Згідно з теоретичними вимогами до надійності тестових методик [4, с.137], такий рівень є цілком достатнім свідченням надійності цієї методики.

Отримані результати засвідчують високу надійність методики й можливість її використання в експериментальних дослідженнях для діагностики мотивації активності особистості в системі правових норм держави.

Після обчислення результатів за цією методикою з'ясувалося: на низькому рівні мотивації активності особистості в системі правових норм держави перебувають 2% опитаних, на середньому рівні – 17%, на високому – 81%. Тобто рівень мотивації активності особистості в системі правових норм держави є досить високим.

Статистична обробка результатів дослідження, що передбачала змістовний аналіз обраних варіантів дій у гіпотетичних ситуаціях, показала, що частка осіб, готових за будь-яких умов дотримуватися правових норм, становить лише третину від загальної кількості опитаних, інші дві третини – це особи, які більшою чи меншою мірою готові порушувати правові норми.

Отже, результати дослідження показують, що високий рівень мотивації активності особистості у правовому полі не збігається з високим рівнем правослухняності. Можливо, причиною цього є амбівалентність настанов, які містяться в масовій правовій психіці. Рефлектуючи своє перебування в нормативній ситуації, особистість, тим не менше, схильна обирати ті дії, вчинки, які певною мірою порушують існуючі правові норми.

Література

1. Франселла Ф., Баннистер Д. Новый метод исследования личности: Руководство по репертуарным личностным методикам: Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1987. – 236 с.
2. Клайн П. Справочное руководство по конструированию тестов. Введение в психометрическое проектирование. / Пер. с англ. Е. П. Савченко под ред. Л. Ф. Бурлачука. – К.: ПАН-Лтд., 1994. – 283 с.
3. Общая психодиагностика / Под ред. А. А. Бодалева, В. В. Столина. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1987. – 304 с.
4. Сидоренко Е. В. Методы математической обработки в психологии. – СПб.: ООО “Речь”, 2000. – 350 с.